

- запозичення спостерігаються на різних мовних рівнях (морфологічний, лексичний, синтаксичний);
- внаслідок активізації крос-культурних контактів запозичені морфеми (корені, афікси), слова, словосполучення нерідко набувають інтернаціонального характеру.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо у дослідженні лінгвальних і соціолінгвальних параметрів лексичних і фразеологічних неонімацій, котрі маніфестують значущість певних культурно-ціннісних орієнтирів в англофонному бізнес-середовищі.

Література

Богданов К. А. О крокодилах в России: очерки из истории заимствований и экзотизмов / Константин А. Богданов. – Москва: Новое литературное обозрение, 2006. – 348 с. *Зацний Ю. А.* „Внутрішні” запозичення сучасної англійської мови / Ю. А. Зацний // Вісник Сумського держ. ун-ту. Серія: Філол. науки. – Суми: СумДУ, 2006. – № 11 (95). – Том 1. – С. 23-29. *Семчинський С. В.* Загальне мовознавство / С. В. Семчинський. – Київ: Вища школа, 1988. – 328 с. *Bielenia-Grajewska M.* Linguistic Borrowing in the Language of Economics / Magdalena Bielenia-Grajewska // Lexis: Borrowing / L'emprunt. – Lyon, 2009. – Vol. 3. – P. 107-135. *Crystal D.* The Cambridge Encyclopedia of the English Language / David Crystal. – 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2003. – 506 p. *Fromkin V.* An Introduction to Language / Victoria Fromkin, Robert Rodman, Nina M. Hyams. – 9th edition. – Boston: Wadsworth Cenage Learning, 2010. – 640 p.

УДК 811.111 : 81'373 : 81'276.6

СОКОЛОВ В.В.

(Запорізький національний університет)

СКОРОЧЕННЯ ЯК МЕХАНІЗМ ЗБАГАЧЕННЯ СУЧАСНОЇ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті аналізується процеси збагачення сучасної англійської мови сфери медицини та охорони здоров'я через дію механізму скорочення. Уточнюються моделі скорочення. Подається їх лінгвістична характеристика.

Ключові слова: скорочення, неологізм, медицина, англійська мова.

Соколов В.В. Сокращение как механизм обогащения современной медицинской лексики английского языка.

В статье анализируются процессы обогащения современного английского языка сферы медицины и здравоохранения посредством действия механизма сокращения. Уточняются модели сокращения. Подается их лингвистическая характеристика.

Ключевые слова: сокращение, неологизм, медицина, английский язык.

Sokolov V. Abbreviation as a mechanism of enriching the vocabulary of the English language. The author analyzes the processes of enrichment of the modern English language in the sphere of medicine and health care. The article provides specification of abbreviation models. Linguistic description follows.

Key words: abbreviation, neologism, medicine, English language.

У цій статті ми розглянемо морфологічні засоби абрєвіації та акронімізації, задіяні в створенні новотворів англійської мови сфери медицини й охорони здоров'я. Іноді такі засоби називають “нерегулярними”, за термінологією В.І. Заботкіної [Заботкина 1989, с. 35]. Нерегулярними вони є тому, що не використовують багаточастотні моделі утворення інновацій і можуть характеризуватися відхиленням від формального і значеннєвого зв'язку з твірною мовною одиницею. Розглянемо абрєвіацію і акронімізацію, які відносять до механізму верботрансформації [Снікєєва 2006, с. 74].

Метою цієї публікації є лінгвістична характеристика скорочення як засобу збагачення англійської мови сфери медицини й охорони здоров'я. **Завданням** статті є визначення загальної ролі скорочення у збагаченні сучасної англійської мови сфери медицини й охорони здоров'я; характеристика конкретних моделей, що задіяні в цьому процесі; окреслення поєднання дії механізму скорочення з іншими словотворчими моделями; характеристика парадигматичної еволюції таких одиниць. **Предметом** дослідження є сучасна англійська мова сфери медицини й охорони здоров'я, а **об'єктом** дослідження — механізм скорочення, що діє при збагаченні означеної лінгвосфери інноваціями.

Зазвичай, ініціальні скорочення прийнято поділяти на абрєвіатури і акроніми

[Заботкина 1989, с. 36]. Звукові скорочення номінуються акронімами, а літерні – абрєвіатурами. Акроніми вимовляються як слова, у той час як абрєвіатури читаються за літерним принципом. Про кількість абрєвіатур в англійській мові наприкінці ХХ сторіччя свідчать дані словника скорочень *Acronyms, Initialisms and Abbreviations Dictionary*, у 21-му виданні якого налічується більше півмільйона акронімів і абрєвіатур [Acronyms ... 1997]. А дослідження Ю.А. Зацного свідчить, що у 80-ті – 90-ті роки ХХ сторіччя кількість скорочень склала 15,2% неологізмів [Зацний 1999].

Ініціальне скорочення є результатом процесів раціоналізації мови, економії власних ресурсів. Особливо, коли це стосується довгих медичних термінів. Ініціальні скорочення складають, за нашими підрахунками, 21% від загальної кількості лексичних новотворів сфери медицини й охорони здоров'я останніх десятиліть. Тенденції розвитку медичного лексикону дають підстави вважати, що кількість медичних ініціальних скорочень буде зростати. Особливо багато абрєвіатур і акронімів у термінах і професіоналізмах. Це пояснюється прагматичною необхідністю скорочувати багатоконпонентні термінологічні одиниці у медичному дискурсі.

Найчастіше абрєвіатурами стають багатоконпонентні медичні терміни:

- хвороб (*AD – Alzheimer's disease, ADHD – attention deficit hyperactivity disorder, BSE – bovine spongiform encephalopathy*);
- медичних процедур (*ACB – aortocoronary bypass, CVS – chorionic villus sampling, ERT – estrogen replacement therapy*);
- медичних і біологічних речовин (*AZT – azidothymidine, DDC – dideoxycytidine, ECP – emergency contraceptive pill*);
- медичних приладів (*ERTD – ElectroRegenesiS therapy device, M2A capsule – mouth-to-anus capsule, MRI – magnetic resonance imaging, PET – positron-emission tomography*);
- медичного персоналу (*CMA – certified medical assistant, CRNA – certified registered nurse anesthetist, DC – doctor of chiropractic*);
- назви інституцій і організацій (*HHS – Health and Human Services, HMO – Health Maintenance Organization, UNAIDS – United Nations program on AIDS*).

Акроніми поповнили словниковий склад англійської мови сфери медицини й охорони здоров'я у наступних семантичних групах:

- хвороби (*AIDS – acquired immunodeficiency syndrome, MAC – mycobacterium avium complex, PERV – porcine endogenous retrovirus, SARS – severe acute respiratory syndrome*);
- медичні обстеження (*CAT – Computer-Aided Tomography, PET – positron-emission tomography, SPECT – single photon emission computed tomography*);
- лікувальні процедури (*AID – artificial insemination by donor, GIFT – gamete intrafallopian transfer, LASIK – laser-assisted in situ keratomileusis, TENS – transcutaneous electrical nerve stimulation, ZIFT – Zygote Intra-Fallopian Transfer*);

Акронімізація і абрєвіація можуть супроводжуватися граматикалізацією, найчастіше, наприклад, застосовується граматична категорія множини: *ADHDs – attention deficit hyperactivity disorders; BALs – blood alcohol levels; ELADs – extracorporeal liver assist devices; ENTs – ear, nose, throat doctors*.

Further studies are necessary to define the role of extracorporeal liver assist devices (ELADs) earlier in the course of fulminant hepatic failure before severe neurologic deterioration occurs (Journal of Pediatric Gastroenterology and Nutrition, Jul. 2002).

I saw ENTs, allergists, etc, before I finally found a doctor that saw my condition for what it was: migraine (The New York Times, 29 Jan. 2010).

Ініціальні скорочення можуть піддаватись конверсії і в якості дієслова змінюватися за часом і створювати дієприкметники: *MRI – to MRI (MRIed), OD (overdose) – to OD (ODed), AIDS – to AIDS (AIDSing)*. Це свідчить про входження і укорінення цих новотворів у лексико-семантичній системі англійської мови.

THE AIDSing, er, I mean ailing South Africa Health Minister, Ms. Tshabalala-Msimang, seems to display physical attributes symptomatic of HIV/AIDS (The Washington Post, 27 Feb.,

2007).

*That hulking 17-year-old with the **OD-ed** mum, J (James Frecheville), is at the center of Animal Kingdom, set in the working-class precincts of Melbourne, among a class of people who don't really work at all* (The Philadelphia Inquirer, 27 Aug., 2010).

*"I'm sure if we **MRIed** enough, we'd probably find something," Favre said, laughing* (The Virginian Pilot, 25 Dec., 2008).

Літерні і звукові скорочення не лише існують як повноцінні слова-іменники, а й стають базою для утворення нових словосполучень і деривативів шляхом словоскладання, афіксації. Так, акронім *AIDS* став базою для утворення словосполучень *AIDS advocate*, *AIDS awareness*, *AIDS czar*, *AIDS drug*, *AIDS hospice*, *AIDSline*, *AIDS-literate*, *post-AIDS*, *AIDS vaccine*, *AIDS virus*, *AIDS vaccine*. Зауважимо, що акронім *AIDS* також приймає участь у створенні нових скорочень - *ARC (AIDS-related complex)*, *PWA (person with AIDS)*, тобто мова може йти про вторинну аббревіацію як спосіб словотворення.

Інший приклад - аббревіатура *BSE (bovine spongiform encephalopathy)*, "коров'ячий сказ", використовується в дериватах *BSE-free*, *BSE-infected*, *BSE-positive*, словосполученнях *BSE crisis*, *BSE outbreak*. Акронім *ELAD (extracorporeal liver assist device)* використовується в словосполученнях *ELAD therapy*, *ELAD cartridge*, а акронім *GIFT (gamete intrafallopian transfer)* - у словосполученнях *GIFT baby*, *GIFT cycle*, *GIFT delivery*, *GIFT technique*, аббревіатура *ICU (intensive care unit)* відбилась у новотворах *ICU psychosis*, *ICU resident*, *ICU syndrome*:

From being rolled down his surf-shushed Laguna Beach driveway at 5 a.m. straight through extended ICU psychosis (The Virginian Pilot, 09 Jan., 2005).

Серед медичних акронімів і аббревіатур кінця XX - початку XXI сторіччя іноді спостерігається явище омонімії ініціальних скорочень різної структурної складності, часто у межах однієї спеціальної сфери. Так, скорочення *PCP* може позначати як наркотик феніциклідін, "янгольський піл" (*phencyclidine*), так і плазмоклітинну пневмонію (*pneumocystis carinii pneumonia*). Інша аббревіатура *BAC* позначає як зміст алкоголю в крові (*blood alcohol concentration*), так і бактеріальний антигенний комплекс (*bacterial antigen complex*), *CAD* - *coronary artery disease* (хвороба коронарних артерій) і *computer-aided diagnostics* (діагностика хвороби за допомогою комп'ютерної технології). Це одиничні приклади, взагалі тенденція до поширення аббревіаційної омонімії у межах медичної терміносистеми не є актуальною. Вважаємо це пов'язаним із дійсними факторами. Лікарі не можуть дозволити собі помилку, що може коштувати життя, лише тому, що використану аббревіатуру було неадекватно інтерпретовано.

Значного поширення набуло явище омонімії медичних скорочень з повнозначними узуальними немедичними лексемами: *AID* (*aid* - "допомога"; *AID* [*artificial insemination by donor*] "штучне запліднення за допомогою донора"), *ARM* (*arm* - "рука"; *ARM* [*artificial rupture of membranes*] "штучний прорив мембран"), *ART* (*art* - "мистецтво"; *ART* [*anti-retroviral therapy*] "антиретровірусна терапія"), *CAM* (*cam* - *розм.* "відеокамера"; *CAM* [*complementary and alternative medicine*] "комплементарна і альтернативна терапія"), *CAT* (*cat* - "кішка"; *CAT* [*computer-assisted tomography*] "комп'ютерна томографія"), *GIFT* (*gift* - "подарунок"; *GIFT* [*gamete intrafallopian transfer*] "техніка штучного запліднення шляхом поміщення незаплідненого яйця та сперми в фаллопієву трубу"), *GRID* (*grid* - "сітка"; *GRID* [*gay-related immune disease*] "імунна хвороба, що передається через гомосексуальний контакт"), *PEARL* (*pearl* - "перлина"; *PEARL* [*pupils equal and reactive to light*] "зіниці однакові і реагують на світло"), *PERV* (*perv* - *розм.* "збочинець"; *PERV* [*porcine endogenous retrovirus*] "свинячий ендегенний ретровірус"), *PET* (*pet* - "домашня тварина"; *PET* [*positron-emission tomography*] "позитрон-емісійна томографія"), *SAD* (*sad* - "сумний"; *SAD* [*seasonal affective disorder*] "сезонна афективна хвороба").

Існують лише омофонічні приклади: *GRAS* (*grass* - "трава"; *GRAS* [*generally recognized as safe*] "такий, що вважається безпечним (про їжу)"), *STARRT* (*start* - "початок"; *STARRT* [*selective tubal assessment to refine reproductive therapy*] "техніка візуального дослідження

фаллопієвих труб для більш чіткого діагнозу оклюзії”). Літерна або звукова схожість до узуальних лексем англійської мови з одного боку допомагає запам'ятовувати такі скорочення, укорінювати їх в ментально-лексичному депозитарії, з іншого – перешкоджає семантизації таких елементів, бо викликає хибні асоціації.

Чисельні приклади акронімічних жаргонізмів і сленгізмів, що використовуються в медичному дискурсі, залишаються незрозумілими для пацієнтів: *CHAOS* (*chronic hurts all over syndrome*) *FABIANS* (*felt awful but I am alright now syndrome*), *FOOBA* (*found on ortho barely alive*), *FORD* (*found on road dead*), *FUBAR* (*fucked up beyond all repair*), *GOMER* (*get out of my emergency room*), *GORK* (*God only really knows*), *JAFFA* (*just another fat, fucking administrator*), *JAR* (*just ain't right*), *LOL* (*little old lady*), *POPTA* (*passed out prior to arrival*), *PRATFO* (*patient reassured and told to fuck off*), *SAS* (*sick as shit*), *SOGs* (*sick old guys*), *TEETH* (*tried everything else, try homeopathy*), *TUBE* (*totally unnecessary breast examination*) [337].

Нових аббревіатур і акронімів серед медичних жаргонізмів декілька сотень і багато з них є пейоративними, стилістично зниженими утвореннями, що використовують вульгаризми. Вочевидь, негативний ціннісний компонент значення є пов'язаним як із специфікою лікарської праці і необхідністю мати справу з емоційно неврівноваженими пацієнтами, так і власною мовною культурою лікарів.

У розмовній практиці медичні аббревіатури іноді вимовляються подібно до “нормальних” слів, на які такі скорочення є схожими. Так, акронім *CABG* (*coronary artery bypass graft*) “обхідний судинний шунт коронарної артерії” вимовляється як *cabbage* (а множина *CABGs* вимовляється як *cabbages*), *SNP* (*single nucleotide polymorphism*), “єдионуклеотидний поліморфізм” вимовляється як *snip*.

Іноді спостерігається участь однієї лексеми у створенні декількох скорочень. Так сталося із топонімом *Ebola*, що позначає назву річки у Республіці Конго, де вперше у 1976 році з'явився вірус Ебола (*Ebola virus*) або лихоманки Ебола (*Ebola fever*) [Hewlett 2008, Stimola 2010]. Спочатку дві лексеми поєдналися у одну – *Ebolavirus*, потім від нової лексеми з'явилося скорочення *EBOV* (*EBOLA Virus*). Потім, виходячи з симптоматики вірусу Ебола, з'являється словосполучення *Ebola hemorrhagic fever*, що скорочується до *EHF*. Далі у різних африканських країнах починають з'являтися нові штами, що призвело до появи нових термінів-скорочень із використанням нового елементу-топоніму: *ZEBOV* (*Zaire ebolavirus*), *SEBOV* (*Sudan ebolavirus*), *REBOV* (*Reston ebolavirus*), *CIEBOV* (*Cote d'Ivoire ebolavirus*).

Особливістю скорочення назви вірусу Ебола є використання перших трьох літер слова *Ebola* у складі нових акронімів, а не лише першої, як це має місце у конвенційних ініціальних скороченнях. Таким чином, більшість інновацій з *Ebola* репрезентують змішаний тип скорочення. Виходячи з інференційної складності таких інновацій, вони використовуються одночасно з повною мовною формою під час використання у мас-медійному дискурсі:

Reston ebolavirus (Rebov) has only been seen in monkeys and humans previously and, unlike other types of Ebola, it is not known to cause illness in people (Telegraph, 10 Jul., 2009).

Серед медичних новотворів англійської мови сфери медицини й охорони здоров'я зафіксовані морфологічні скорочення змішаного типу, в яких перший або останній компоненти складного слова представлені початковою буквою. Така модель з'явилась на початку ХХ сторіччя [Мельцер 1957, с. 24] і виявилась продуктивною на початку другої половини ХХ сторіччя [Калинович 1983, с. 122]. Прикладами таких скорочень можуть служити *Big C* (*cancer*), *D sleep* (*desynchronized sleep*), *F Plan* (*fibre*), *special K* (*ketamine*), *S sleep* (*synchronized sleep*), *T-ray* (*Terahertz rays*).

Окремим видом медичних скорочень є скорочення, що інкорпоруєть цифри. Особливістю таких скорочень є негомогенність сигніфікативних значень аббревіатур із цифровими елементами. Серед прикладів – гени *BRCA1* та *BRCA2*, що здатні вказувати на можливість виникнення у жінки рака грудей чи рака яєчників; *VB6* (*vegetarian before six*), “людина, яка притримується суворої вегетаріанської дієти лише до шостої вечора, а потім їсть, що заманеться”; *RU-486* (від назви компанії-виробника Roussel Uclaf), “ліки що

переривають вагітність”; *p53 gene (protein 53, tumor protein 53)*, “протеїн, що зупиняє розвиток злоякісної пухлини”; *H1N1*, “свинячий грип”; *HTLV-1 (LAV-1)*, *HTLV-2 (LAV-2)*, *HTLV-3* (стадії розвитку вірусу ВІЛ) та низка назв ліків (*d4T*, *IL-2*, *JTK-303*, *KMD-3213*, *VX-222*):

But it is a close chemical relative of the abortion pill RU-486, raising the possibility it could theoretically be used to induce abortion by making the womb inhospitable for an embryo (The Seattle Times, 12 Jun., 2010).

Особливий видом абревіатур є ініціальні скорочення словосполучень із прийменником *to*, який замінюється на цифру 2 на підставі омофонічності. Такий механізм спочатку використовується у номінаціях сфери економіки (*B2B*, *B2B2C*, *B2C*, *C2C* і ін.) і інформаційних технологій (*P2P*). У сфері медицини нами була зафіксована лише одна така одиниця *M2A Capsule (mouth-to-anus)* та її синонім *M2A Swallowable imaging capsule*:

This year the video pill became a reality. Known as the M2A capsule, it is being marketed by Given Imaging, an Israeli company (The New York Times, 15 Dec., 2002).

Таким чином можна зробити наступний **висновок**. Ініціальне скорочення є дієвим механізмом номінації нових явищ і феноменів світу медицини й охорони здоров'я, що пояснюється як когнітивно-прагматичними (мінімальне зосередження мисленневих зусиль комунікантів на мовному знакові), так і прагматико-дискурсивними факторами (зручність використання скорочень у медичній терміносистемі). До **перспектив** дослідження відносимо застосування методологічного апарату когнітивної лінгвістики для детального визначення когнітивних моделей, задіяних під час дії механізму скорочення.

Література

- Заботкина В.И. Новая лексика современного английского языка : уч. пособ. для ин-тов и фак-тов иностр. языков / Заботкина В.И. – М. : Высшая школа, 1989. – 126 с. *Зацний Ю.А.* Развитие словникового состава английской лексики в 80–90-е годы XX столетия : дис. ... доктора филол. наук : 10.02.04 / Зацний Юрий Антонович. – Запоріжжя, 1999. – 405 с. *Снікеєва С.М.* Системність і розвиток словотвору сучасної англійської мови : монографія / Снікеєва С.М. – Запоріжжя : Запорізький нац. ун-т, 2006. – 303 с. *Калинович Л.П.* Неологизми-сокращения / Л.П. Калинович // Английские неологизмы. – К. : Наукова думка, 1983. – С. 118–126. *Мельцер Е.М.* К вопросу о процессах словообразования в английском языке / Е.М. Мельцер // ИЯШ. – 1957. – № 4. – С. 17–27. *Acronyms, initialisms, and abbreviations dictionary: a guide to acronyms, initialisms, abbreviations, contractions, alphabetic symbols, and similar condensed appellations. Vol. 1., P. 1 : A–F* / [Ed. M.R. Bonk]. – Detroit, MI : Gale research comp, 1997. – P. 1–1508. *Acronyms, initialisms, and abbreviations dictionary: a guide to acronyms, initialisms, abbreviations, contractions, alphabetic symbols, and similar condensed appellations. Vol. 1., P. 2 : G–O* / [Ed. M.R. Bonk]. – Detroit, MI : Gale research comp, 1997. – P. 1509–2870. *Acronyms, initialisms, and abbreviations dictionary: a guide to acronyms, initialisms, abbreviations, contractions, alphabetic symbols, and similar condensed appellations. Vol. 1., P. 3 : P–Z* / [Ed. M.R. Bonk]. – Detroit, MI : Gale research comp, 1997. – P. 2871 – 4129. *Acronyms, initialisms, and abbreviations dictionary: a guide to acronyms, initialisms, abbreviations, contractions, alphabetic symbols, and similar condensed appellations. Vol. 2 : New acronyms, initialisms, and abbreviations. 1996 suppl.* / [Ed. M.R. Bonk]. – Detroit, MI : Gale research comp, 1997. – 261 p. *Hewlett B.* Ebola, Culture and Politics: The Anthropology of an Emerging Disease / Hewlett Barry. – Belmont, Ca. : Thomson Wadsworth, 2008. – 183 p. *Stimola A.* Ebola / Stimola Aubrey. – New York : The Rosen Publishing Group, 2010. – 80 p.

УДК: 811.112.2'36(09)

ФАХУРДІНОВА М. А.

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ЧАСОВІ ФОРМИ КОНСТРУКЦІЇ TUN+ІНФІНІТИВ У ДІЄСЛІВНІЙ ПАРАДИГМІ РАННЬОНОВОВЕРХНЬОНІМЕЦЬКОГО ПЕРІОДУ (ПРЕЗЕНС, ПРЕТЕРИТ)

У статті розглядаються найбільш використовувані часові форми (презент, претерит) конструкції *tun+інфінітив* у ранньоноворхньонімецький період.

Ключові слова: аналітична перифрастична конструкція, ранньоноворхньонімецький період, теперішній час, минулий час.

Фахурдінова М. А. **Временные формы конструкции *tun+инфинитив* в глагольной парадигме ранневерхненемецкого периода (презент, претерит).** В статье рассматриваются наиболее употребительные временные формы (презент и претерит) конструкции *tun+инфинитив* в ранневерхненемецкий период.

Ключевые слова: аналитическая перифрастическая конструкция, ранневерхненемецкий период, настоящее время, прошедшее время.